

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

79 Ad Cardinales spectat electio Papæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](#)

Quis ex Monachis eligantur. Sacerdotes quia statim eligendi. Apostolicus a quibus eligatur.

*gesit, nec illa corporis parte virtutus appetat, si fer-
vili, aut originaria non est conditione obnoxia, si curia
jam probat nebisbus absolutus, si electus est lite-
ras, sine quibus vix fortassis officiarum posse implore mi-
nisterium.*

*¶ Si penitentiam] Hinc usque ad finem addita sunt ex
episcopula ipsa, ut melius percipiatur nexus sequenti capitulo. Nam
post verbum, ministerium, continenter apud Gelafios sequitur:
ut si his omnibus, que sunt predicta, fulcitur, continuo
lector, &c.*

C. X. ¶ Deodoro.

Item codice capite, & sequenti.

Monachus vero novitus si morum honestate ful-
lent, continuo lector vel notarius, aut certe de-
fensor effectus, post tres menses existat acolythus: maxi-
mè si huic artas etiam suffragatur: texto mense subdia-
coni nomen accipiat, ac si modeste conversionis, hon-
estaque voluntatis exsita, non mente diaconus, com-
plete quo anno sit presbyter: cui tamen quod amorum
interstitia fuerant collatura, sancti propofiti sponte fu-
cepta doceatur prefatisse devoteo. ¶ Si a vero laicus
quicquam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto
follicitus finguilis, que superius comprehensio fuit,
huiusmodi decet examinari perfunam, quantum inter-
mundanam, religiosamque vitam confat esse discrimi-
nis: quia utique convenientia ecclesie ministeria repa-
randa, & sunt, non inconvenientia meritis ingredia-
ta ratioque magis quod facis aptum possit, eiletevius, in
comum, quicquidem est institutus, quantum de tempore
que fuerant has assequenda, & decipiunt ut morum ha-
beredocetur hor probatas, quod prolixior conseru-
di non coenit, ne & per occasum supplenda penu-
ritia clericalis, vita potius divinis cultibus intulisse a
non legitimis familiis Domini computemur procerus
compendia. Quorum promotionibus, super anni meras
sex menses nihilominus subrogamus: quoniam sicut di-
ctum est, distare convenit inter personam divino cultu
deditam, & de laicorum conversatione venientem. Que-
ramen catenus indulgenda credulimus, ut ecclesiis & ab
ha occazione cestantibus, canonum paternorum verus
formae servetur.

*¶ Monachus] Quomodo hic locus in originali habeat, pro-
xima superiori metatione indicatum est.*

*2. ¶ Ut ecclesiis] Hac modo plenius à Gelafio expounderetur:
Vrilius, inquit, ecclesiis, quibus infestatione bellorum,
vel nullapenitus, vel exigua remanerent ministeria, re-
noventur: quatenus his, Deo proprio, refutatu*in eccl*-
esiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum
vetus forma servetur, nec contra eos ullaratione perva-
leat, quod pro accidentis defecitus remedio provideretur,
non adverius facta majorum nova lege proponitur, ce-
*teris ecclesiis ab hac occasione cestantibus, quas non si-
mili-clade vafatas pristinam faciens ordinationibus*
*convenit tenere sententiam.**

DISTINCTIO LXXXVIII.

I Va vero sacerdotes ordinari debet, Bonifacius i
ps. ¶ Bonifacius dicit, *Ceteri collectores: citant ex de-
creto Fabiani. Exstat apud Martinum Bracarensem Episcopum in
capitulo. Grac. synod. cap. 20. ex Neoscarif. cap. 11.*

C. I. ¶ Anno annos trigesima presbyter

non ordinatur.

*S*i quis trigesima atatis sua annos non impleverit,
nullo modo presbyter ordinetur, etiamque valde sit
dignus.

*a Ibid. cap. 4. b al. deputanda. c al. nec. d al. in-
tiff. judicem. e Polyc. lib. 2. tit. 20. Burch. lib. 2. cap. 10. Ivo. p. 6.
cap. 30. Pannor. lib. 3. cap. 29.*

C. II. ¶ Deodoro PALEA.
[item in novellis in Authentica de sanctis. Epis-
copis. & clericis apud Julian. Antec.
conf. 133. cap. 29.]

Nemo * presbyter conferetur, qui minor triginta
annis sit: nemo diaconus fiat, qui minor viginti
quinque annis sit: nemo lectoribus consumetur, qui
minor xviii. annis sit: nemo inter diaconos conse-
cetur factio sancte ecclesie, qui minor sit xl. annis, sed
secundum matronum perveretur.

C. III. Non est ordinandus, nisi longe sit proba-
mus examine.

Item Leo Papa ad Episcopos Africano,

epif. 33. cap. 1.

*Vid a eis manus citi imponere, nisi ante xitem
maturatis, ante tempus examinari, ante medium
obedientie, ante experientiam discipline, factio-
lem honorem tribue non probatis. Et quid est commu-
nicare peccatis alienis, nisi talen offici ordinantemque
illic, qui non meruit ordinari.*

C. IV. ¶ Ante triginta annorum statum preby-
teri non ordinatur.

Item ex concilio Neocalarium, cap. 11.

*Resbyter & ante xxx. annorum statum non olla-
netur, quanvis sit probabilis vita: sed obtem-
puit ad proximum tempus. Dominus enim nolle
pradicaret.*

*Hoc regulare est, unde & Christus, & Iohannes Baptista, & Eu-
stacio, & omnes prophetarum non leguntur ante hoc tempus pro-
phetarum, vel predicatorum. Verum, quia Hieronimus d. & Dani. &
Salomon in adolescentia sancti inveniuntur, Iohannes etiam Eu-
gelista f. cum adhuc esset adolescent., a Domino in Apollinum ibi-
tus, & cum aliis ad praetorium missus inveniuntur. Paulus g. &
quod Apolonus in adolescentia a Domino electus, & ad praetorium
missus afferunt ecclesia similiter, necessitate exigitur, non
ante triginta annos ordinare.*

C. V. ¶ Necesse est exigere xxv. annorum pre-
ter ordinatur.

Unde Zacharias Papa, Bonifacius Episcopo, epि-
stola 6. cujus initium [Benedi-
citur Deus.]

*S*Triginta annorum non reperuntur, & necesse est
poscit, a vigintiquing. annis & supra levita, & fac-
tus ordinetur.

DISTINCTIO LXXIX.

Apostolicus autem non nisi a Cardinalibus, & mis-
ceris eius in thronandis.

C. I. ¶ Deoquo sine concordia Cardina-
lium electione inthronizatur.

Unde Nicolaus Papa. II. sit in epis. 11. [Benedi-
citur Romani Pontificis in thronandis]

f. cap. 1.

*S*i quis i. Apostolicus sedi sine concordi & cano-
electio Cardinalium eidem ecclesia, ac deinde
quantum religiosorum clericorum inthronizatur, ex
Papa vel Apollonicus, fed apostolicus habetur.

*i. Si quis] Verba Nicolaus in epis. 11. que in volumi-
conciatorum impresa post decreta Nicolaus I. habetur, sed in
Primo namque inspectore Deo est statutum, sed
dicti Romani Pontificis in thronandis*

* Tolsca. lib. 2. tit. 27. a Sup. diff. 6. cap. marianum
quid est cito. b al. labours. c Anselm. lib. 8. cap. 34. b
cap. 30. Polyc. lib. 2. tit. 27. Anselm. 1. c. 3. Pann. 1. c. 2. S. c.
in Ezechiel. Hem. 2. d. Hieron. 1. e. Dani. f. M.
g. Altar. 7. h. Polycarp. lib. 1. tit. 4. Iosif. lib. 6. cap. 3.
si quis pecunie.

Apostolicus, sive Papa, quomo-
do eligi debeat.

scoporum sit: ita ut si quis Apostolicus: sedis sine praemissa
concordi & canonice electione eorum, ac deinde sequen-
tium ordinum religiosorum clericorum, & laicorum con-
senit inthronizatur, &c. Idem seve habetur ad finem illius fo-
rads, & refutur infra sif quis pecunia.

C. II. q. Papa superflite, ex inconfusis, de ele-
ctione future Pontificis nemo audie-
loqui.

Item Symmachus Papa in synodo Romana pri-
ma, cap. 3. §. 5.

II. Si quis a, Papa i superflite, pro Romano Pontifi-
catus consuam quoque modo favorem prefare,
convincitur, loci sui honor, vel communione priverunt.
Si quis presbyter, s. aut diaconus, aut clericus, Papa in-
colum, & eo inconfusus, aut subcriptionem pro Roma-
no pontifice commendare, aut pycnacem promittere, aut
facrimentum praebere tentaverit; aut aliquod certe sul-
fragium polliceri, vel de hac causa privatis conventi-
culis factis deliberare, atque decemere, loci sui dignita-
te, atque b communione priverunt, & infra c. Proper
oculis fraudes, & conjugationum secretas infidias;
quas hujus sententia diffractionis consequerit d, si quis
ad ecclesiasticam pertulit notitiam confilia eorum,
qui contra hanc synodus de pontificis egenter ambi-
ta, & rationabilis probatione convicerit, participes actionis
hujusmodi non solus purgatus ab omni culpa sit; sed
etiam remuneratio, qua non indigna sit, sublevetur.
Universa synodus &c.

1. Si quis Papa] Interea hoc usq; ad versiculos. Si quis
presbyter, est caput secundum sagessum Eugenii archidiaceni
Romana Ecclesie: quod una cum tribus aliis capitulis, in tomo consi-
culorum, predictis primis, vel secundam synodum sub Symmacho,
cum hoc inscritione: Capitula prima synodi Romane sub
Symmacho Papa. In codice vero canonicis prenotantur hi ver-
bi: Tituli decretorum Cardini-Symmachi numero quatuor.
2. Si quis presbyter] Hec sunt propria verba capitulo 3 ipsius
Synodi, quod est secundum in codice canonicos.

C. III. q. In Apostolatus culmen nullus nisi ex
Cardinalibus promovetur.
Item ex concilio Stephaniani Papa III. [Desededit
addit, habito in basilica Constanti-
niana, Ad. 3.]

Oportebat e, ut hac facienda domina nostra Ro-
mana Ecclesia (iuxta quod a B. Petro, & ejus suc-
cessoribus institutum est) ritus ordinare, & in Apo-
stolatus culmen unus de Cardinalibus presbyteris, aut dia-
conis consecrare.

C. IV. q. De eodem.

Item ex eodem.

NVllus f unquam laicorum, neque ex alio ordine
prafatum; nisi per distinctos gradus ascensio dia-
conis, aut presbyteri Cardinalis factus fuerit, ad faci-
Pontificis honorem promoveri.

f. In Pontificibus manu scriptis, uno Vaticano, & altero
Cardinali Sisteti in vita Stephaniani Papa III, referendo syno-
dum ipsius tempore habitan, sic legitur ad caput hoc peri-
nitentia: Tunc allatis sacramentis canonibus, cisque li-
quido perfrutus, prolata est sententia ab eodem fa-
cordiali concilio: sibi anathematice interdicentes, ne
nullus unquam prestatim laicorum, neque ex alio or-
dine, nisi per distinctos gradus ascensio diaconis,
aut presbyteri Cardinalis factus fuerit, ad faci Pontificis
honorem promoveri: & alia plura, quae canonica
indigebant correctione, in eodem concilio statuerunt
emendanda.

a Bar. I. i. 223. Iug. p. 5. c. 326. Poly. l. i. tit. 4. Anselm. l. 6. cap. 1.
b al. vols. 1. c. 25. Poly. l. i. tit. 4. d al. persequitur. e Desededit ibid. Poly.
d ibid. p. 1. Anselm. l. 6. c. 25. Poly. l. i. tit. 4. f Desededit ibid. Poly.
h Anselm. l. 6. c. 24. g. Anselm. l. 6. c. 24.

C. V. q. Anathematizatur Episcopus, Monachus, vel
laicus Romanam Ecclesiam invadens, & in
gradum filiorum ejus prouern-

peni.

III. SI a quis ex Episcopis, vel presbyteris, vel mona-
chis, vel laicis contra canonom, & factorum pa-
trum statuta prouerpens, in gradum filiorum sancte Ro-
manae Ecclesie; id est, presbyterorum Cardinalium, &
diaconorum ire prouerpferit, & hanc Apostolicam fe-
dem invadere quilibet ex supradictis tentaverit, & ad
sumnum Pontificalem honorem ascendere voluerit,
ipsi, & fibi faventibus fat perperum anathema. & in-
fra. ¶ Si quis resuere prouerpferit factordibus, atque
primatibus Ecclesie, vel cuncto clero ad eligendum fibi
Romanum Pontificem secundum canonican b tradicio-
nem, anathema sit.

¶ Desededit presbyter Cardinalis tituli Apostolorum in Eude-
xio, par. 2. cap. 3. referi multa ex synodo habita a Stephano ter-
ris, in quibus hoc integrum continetur.

C. VI. q. Anathema sit, qui canonica ele-
ctione Romani Pontificis contradic-
tere prouerpferit.

Item ex concilio Leonis Papa IV.

IV. SI c quis ex factordibus, seu primatibus nobilita-
bus, seu cuncto clero sancte Romane Ecclesie,
electioni Romani Pontificis contradicere prouerpferit,
sicut in concilio Bonifaci, & Stephani Papa legitur statu-
rum, anathema sit.

¶ C. VII. q. Nullius Episcopi fiat electio, nisi pab
dies tertium depositionis altera-
rius.

Item ex concilio Bonifaci Papa III.

2. NVllus d, Pontifice Romano vivente, aut Episco-
po civitatis sua prouermat loqui, aut partes fibi
facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato clero,
& filii ecclie, & tunc electio fiat.

3 pars. Sed quatuor si duo concertantur temeritate electi fuer-
int, quae cursum alteri preferendum sit? De his ita scribit Honorius

Augustus ad Bonifacium Papam.

C. VIII. q. Si temeritate concertantium duo

fuerint ordinati.

S I e duo forte contra eas temeritate concertantium f
suerint ordinatis, nullum ex his futurum penitus facer-
dotem; sed illum solum in fide Apostolica permanfutrum,
quem ex numero clericorum, nova ordinatione divinum
iudicium, & universitatis conueniens elegerit.

4 pars. Hoc autem capitulum g non de eo intelligendum est,
qui uno per apostolam ordinato, a Cardinalibus & religiosis clericis
Apostolica fide inthronizatur, etiam si ille apostolica ita cab-
drum B. Petri violenter temeriter, ut canonica electio in Urbem fieri
non valeret.

C. IX. q. De es, qui per pecuniam, vel popu-
lari tumultu, non canonica electio-
ne ordinatur.

Unde Nicolaus Papa II. in concilio Romano h

statuit, dicens.

V. SI i quis pecunia, vel gratia humana, vel popu-
li, seu militari tumultu, fine concordi, & canoni-
ca electione, ac benedictione Cardinalium Episcoporum,
ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum
fuerit Apostolica fide inthronizatus, non Aposto-

a Desededit ibid. Anselm. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Rom.
manuscr. b al. sanc canoniam. c Desededit ibi. Anselm.
l. 6. c. 28. d In Pontifici Rom. manuscr. Anselm. l. 6. c. 22. Desededit
p. 1. e In tomo consiliorum inter epistolam Bonif. f. dist. 97. cap.
Victor Honorius. f. certantes. g orig. g Anselm. lib. 6. cap. 17.
h In fine. i supradicti idem de se, ac si quis Apostolica. An-
selm. l. 6. 16. Poly. l. i. tit. 4. k. v. p. 4. s. h.

243

Hierarchia ecclastica ratio ex praeiacionum; urbium & locorum differentiis summa.

Iteus, sed apostolicus habeatur, licetque Cardinalibus Episcopis, cum religiosis, & Deum timentibus clericis, & laicis, invadorem etiam cum anathemate, & humano auxilio & studio Apofolica repellere, & quem dignum judicaverint, proponere. Quod si hoc intra urbem perficerit nequerint, nostra auctoritate Apofolica congregati in loco, qui ei placuerit, eligant quem diligenter, & utiliorum Apofolica fedi perfixerint, consensu ei auctoritate regendi & disponendi res, in utilitatem sancte Romane Ecclesie, secundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quasi jam omnino inthronizatus sit.

s pars. Elelio vero Romani Pontifici etiam cum deliberatione praedecessoris fieri debet.

C. X. q Si Papa de electione sui successoris ante decernere non poterit.

Unde Symmachus Papa ait in fratre Romano.

prima, cap. 4.

Si b transitus Papa (quod abit) inopinatus evenit, & de sui electione successoris (ut suprà placuit) non posuit ante decernere, siquidem in unum totius inclinaverit ecclesiastici ordinis electio, conferetur electus Episcopus. Si autem, ut fieri solet, studia copertissima diversa corum, de quibus certamen emerget, vincat sententia plurimorum, sic tamen, ut faceretur carcer, qui caput promulga, non recto iudicio de electione decreverit. Synodus dixit, placet, &c.

6 pars. Secundum monstratum est, electio summorum sacerdotum a Cardinalibus, & religiosis clericis fieri debet, etiò vero eorum, iudicio divino referata est.

C. XI. q Summorum Pontificum electionem sibi Domini referavit.

Unde Anacletus Papa ait ad Episcopos Italie,

epist. 3.c.2.

Electionem a vero summorum i sacerdotum sibi dominus referavit, licet electionem eorum bona sacerdotibus, & spiritualibus populi concepsisset.

I. q Summorum] Sequitur, Pontificum vel sacerdotum. Sublate sunt duas priores voces, quia neque in originali, neque apud Iovem, neque in vetusti Gratianus exemplaribus legitur.

DISTINCTIO LXXX.

Loca vero, in quibus Primate, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri sunt ordinando, hec sunt secundum Lucium Papam, & Clementem, arguuntur.

C. I. q In quibus locis Primate, vel Patriarcha debent ordinari.

Ait enim Lucius Papa.

Verbes e loca, quibus Primates presidite debent, non à modernis, sed etiam multis ante adventum Christi sunt facta: quarum Primates etiam genitiles, pro majoribus etiam negotiis appellabantur. In ipsis vero urbibus post Christi adventum, Apofoli & successores eorum, Patriarchas, vel Primates posuerunt, ad quos Episcoporum negotia (salvam omnibus Apofolica auctoritate) & maiores causa, post Apofolicam se dem sunt referenda.

C. II. q De eodem.

Item Clemens Papa ad Jacobum, epist. 1.

Non illis vero civitatibus, in quibus olim apud ethnoscum primi flamme eorum, atque primi legis doctores erant, Episcoporum Primates ponuntur, vel Patriarchas.

a al. in.] b Discedit ibid. Polyc. ibid. Anfl. 6.c.1. Pam. l.3.c.2. c al. convenit. d Ipol. 3.c.13. e Exstat apud Stephanum. Epist. 1.c.5. Anfl. 6.c.11. f Leo II. Epist. 3. Polyc. L. tit.22. Bucr. l.3.c.23. Anfl. 6.c.11. g al. archiflammes.

B. Petrus praecepit, qui rei quorum Episcoporum casas, & majora, quiores necesse fore, negotia in fidagarent. & paulo post. ¶ In illis autem civitatibus, in quibus diuidum apud prædictos erant archiflammes, quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates, Archiepiscopos institui præcepit, & infra. ¶ In singulis vero reliquis civitatibus singulos, & non binos, vel ternos, aut plures Episcopos confituti præcepit, quos non Primatum, aut Archiepiscopatum, aut metropolitanum nomine, quia mater civitatum non tenet, sed Episcoporum tantum vocabulo potuerit: quoniam nec inter ipsos Apofolos per initium fuit: sed unus omnibus præfauit.

C. III. q De eodem.

Item Anacletus b epist. 3. cap. 2.

Episcopi e non in castellis, aut modicis civitatibus debent confituti: sed presbyteri per castella, & modicas civitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari, & poni: singuli tamen per singulos titulos suos. Episcopos non ab uno, sed a pluribus debet Episcopos ordinari, & ut dictum est, non ad modicam civitatem, ut vellet a nomen Episcopi, sed a honorabilis urbem sive mandauit & denominandus est. Presbyter vero ad quamcumque a locum, vel ecclasiam in eo constitutum, proficiendus.

C. IV. q De eodem.

Item Leo Papa ad Episcopos Afric. epist. 3. c. 2.

Illud e sane, quod ad facerentiam pertinet dignitas, inter omnia volumus canorum statuta ferimus, ut non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castella, & ubi ante non fuerint, Episcopi confitentur: cum ab minoribus sunt plebes, minorisque conventus, presertim cura sufficiat: episcopalia autem gubernacula non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitibus operat præficeret: ne, quod fandorum Parvum divinitus inspirata de cetera veterunt, viculis & poefiliis, vel obcuris & solitariis municipiis, tribuunt faciabile fastigium.

C. V. q De eodem.

Item ex concilio Leodicensi, cap. 57.

Non debere in vicis & villis f Episcopos ordinari, sed visitatores i, id est, qui circumstant, confituti: hoc item, qui antea ordinati sunt, nihil agere censuunt, conscientia Episcopi civitatis. Similiter etiam presbyteri nihil fine præcepto & consilio Episcopi agant.

i ¶ Sed visitatores] In codice Graco impensis lignis, & meadowtates, in tribus autem manus scripsi, ad amissione.

2 pars. q Sedes antea Episcoporum non longo intervallo debent distingui, ut ad consecrationem sui comprovincialis sine difficultate possint occurere.

C. VI. q Episcopales sedes non longo intervallo a debent distingui.

Unde Gregorius. Augustino. Anglorum Episcop. responsu.

Fraternitatem g tam ita volumus in Anglia Episcopos ordinare, ut ipsi sibi Episcopi longo intervallo nomine distinguantur: quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione aliquis Episcopi convenire non possit. Non Episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor Episcopis geriri non debet.

DISTINCTIO LXXXI.

Habent deordinandas & ordinandas, arguuntur, quod in gloriorum graduum distinctionibus & officiis distingue nos sufficiat. Versus quia eloquuntur.

a Iudicia.] orig. b Idem est Clementi in epist. præcipita, c Bucr. l.3.c.4. Ivo p.5.c.5. & 9. d quæcumque orig. e Polyc. l.3.tit.23. Bucr. l.3.c.31. Ivo p.5.c.107. & 143. f priv. s. f al. castellis. g Pam. l.3.c.39.